

Preukazovanie dobrej viery člena štatutárneho orgánu v sporoch o náhradu škody

JUDr. Tomáš Pobijak

Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, Slovenská republika

ABSTRAKT

Tento príspevok sa zaoberá problematikou preukazovania dobrej viery člena štatutárneho orgánu v sporoch, v ktorých si obchodná spoločnosť uplatňuje nárok na náhradu škody voči členom jej štatutárneho orgánu. Nakoľko ide o špecifickú tému prameniacu v korporátnom práve, v príspevku riešime okrem procesno-právnych súvislostí týchto sporov aj hmotno-právne otázky týkajúce sa zodpovednosti člena štatutárneho orgánu za škodu.

ABSTRACT

This article deals with the issue of proving good faith of a member of a statutory body in disputes in which a company claims damages against members of its statutory body. As this is a specific topic arising from corporate law, the paper deals with the procedural context of such disputes and substantive issues concerning the liability of a member of the statutory body for damage.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Dobrá viera; dokazovanie; náhrada škody

KEYWORDS

Good faith; evidence; liquidated damages

Úvod¹

V zmysle Obchodného zákonníka² platí, že člen štatutárneho orgánu kapitálových obchodných spoločností je povinný vykonávať svoju pôsobnosť s odbornou starostlivosťou a v záujme spoločnosti a všetkých jej spoločníkov.³ Inak zodpovedá za škodu, ktorá obchodnej spoločnosti vznikla porušením týchto povinností. Tejto zodpovednosti sa však člen štatutárneho orgánu môže zbaviť, a to tak, že

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV- 18-0337.

² Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník (ďalej len „**Obchodný zákonník**“).

³ § 135a ods. 1, § 194 ods. 5 Obchodného zákonníka.

preukáže, že aj napriek vzniku škody postupoval s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že koná v záujme spoločnosti.

V tomto príspevku by sme radi venovali práve problematike preukazovania dobrej viery člena štatutárneho orgánu o tom, že konal v záujme obchodnej spoločnosti, v sporoch týkajúcich sa náhrady škody voči členovi štatutárneho orgánu. Nakoľko ide o špecifickú tému prameniáciu v korporátnom práve, v príspevku riešime okrem procesno-právnych súvislostí takýchto sporov aj hmotno-právne otázky týkajúce sa zodpovednosti člena štatutárneho orgánu za škodu.

Stručne k povahe povinností člena štatutárneho orgánu

Kým pri povinnosti člena štatutárneho orgánu postupovať s odbornou starostlivosťou ide o vyjadrenie prvku profesionality v rámci výkonu jeho pôsobnosti, pri povinnosti člena štatutárneho orgánu konať v záujme spoločnosti a všetkých jej spoločníkov ide o vyjadrenie prvku lojality v rámci výkonu jeho pôsobnosti.

Obidva tieto aspekty činnosti člena štatutárneho orgánu pramenia zo skutočnosti, že člen štatutárneho orgánu je z povahy svojej funkcie poverený k správe cudzieho majetku (cudzej obchodnej spoločnosti, resp. jej majetku). Z toho dôvodu je možné vzťah medzi členom štatutárneho orgánu a obchodnou spoločnosťou označiť za tzv. fiduciárny vzťah. Ide o vzťah, v ktorom sa fiduciant obracia na fiduciára so žiadosťou o obstaranie svojej záležitosti.⁴ Fiduciárny vzťah je založený na dôvere, lojalite a poctivosti.⁵

Povinnosť lojality člena štatutárneho orgánu

Povinnosť lojality člena štatutárneho orgánu spočíva predovšetkým v tom, že správanie člena štatutárneho orgánu by malo korešpondovať so záujmami spoločnosti a všetkých jej spoločníkov. Od člena štatutárneho orgánu sa preto vyžaduje, aby prvoradým záujmom pri jeho rozhodovaní a konaní bol záujem spoločnosti. Člen štatutárneho orgánu nemôže pred týmto záujmom uprednostňovať svoje záujmy, záujmy iba niektorých spoločníkov či záujmy tretích osôb. Člen štatutárneho orgánu má konať v záujme celej spoločnosti a nie iba v záujme toho spoločníka, ktorý ho váhou svojich hlasov presadil do jeho funkcie.⁶

Povinnosť lojality sa často prelína s povinnosťou konať s odbornou starostlivosťou, čo spôsobuje, že je niekedy veľmi obtiažne medzi týmito dvoma zložkami určiť jednoznačnú deliacu čiaru.⁷

⁴ MANCELOVÁ, S. *Lojalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti*. Praha: C.H. Beck, 2015 s. 16.

⁵ VÍTEK, J. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 115.

⁶ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008, zo dňa 24.02.2009.

⁷ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavrěné téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 156.

Záujem obchodnej spoločnosti

V zmysle povinnosti lojality by teda malo byť sledovanie záujmu obchodnej spoločnosti, resp. jej všetkých spoločníkov, zákonným imperatívom pri akomkoľvek postupe člena štatutárneho orgánu týkajúcej sa obchodnej spoločnosti. V Obchodnom zákonníku sa však nenachádza žiadna definícia záujmu obchodnej spoločnosti. Čo je možné si predstaviť pod týmto pojmom, resp. čo bude tvoriť jeho obsah?

Podľa krátkeho slovníka slovenského jazyka je záujmom sústredená (dlhodobejšia) pozornosť, resp. predmet sústredenej záľuby či úsilia.⁸ Z toho je zrejmé, že záujem by sme mohli definovať ako niečo, čo konvenuje, je na prospech alebo je v súlade s nejakým úsilím či cieľom. Vo všeobecnej rovine by preto bolo možné vymedziť záujem obchodnej spoločnosti ako všetko to, čo prispieva k naplneniu jej cieľa resp. jej účelu. Čo bude cieľom či účelom konkrétnej obchodnej spoločnosti?

V prvom rade je nutné vychádzať zo skutočnosti, že aj oblasť korporátneho práva spadá do oblasti súkromného práva, ktoré je postavené na autonómii vôle. Obchodná spoločnosť je zakladaná z vôle jej zakladateľov – spoločníkov. Zodpovedanie tejto otázky je teda na slobodnej úvahe jej zakladateľov. Konkrétnu odpoveď by preto bolo možné nájsť v spoločenskej zmluve, v zakladajúcej listine či v stanovách.⁹ Taktiež nie je možné opomínať ani vôľu jej spoločníkov vyjadrenú v uzneseniach valného zhromaždenia.

Explicitné vyjadrenie konkrétneho účelu či cieľu obchodnej spoločnosti v takýchto dokumentoch či listinách však bude skôr sporadické a pravdu povediac by to bolo aj celkom nepraktické. Napokon ani Obchodný zákonník nepožaduje od zakladateľov obchodnej spoločnosti, aby takýto účel alebo cieľ pri zakladaní spoločnosti výslovne uvádzali.

Pri absencii výslovného vyjadrenia vôle zakladateľov obchodnej spoločnosti či jej spoločníkov je nutné pri ďalšom hľadaní odpovede na účel konkrétnej obchodnej spoločnosti vziať do úvahy zákonom vymedzený zmysel existencie obchodnej spoločnosti, ktorý vychádza z ustanovení 2 ods. 1 a § 56 ods. 1 Obchodného zákonníka. Podľa týchto ustanovení je obchodná spoločnosť podnikateľom, ktorého účelom je dosahovanie zisku.¹⁰ Vo väčšine prípadov to teda bude prirodzene práve zisk obchodnej spoločnosti, ktorý bude jej primárnym záujmom.¹¹ Aj v prípade zisku sa však záujem obchodnej spoločnosti môže líšiť

⁸ Slovníkový portál Jazykovedného ústavu E. Štúra SAV, dostupné na: <http://slovník.juls.savba.sk/>

⁹ Aj B. Havel v tejto súvislosti uvádza: „Ze zakladatelských dokumentů je proto nutné zkoumat ultimativní vůli zřizovatelů společníků, která sa zpravidla manifestuje účelem společnosti. (...) Zájmy, resp. zájmy, které jsou ve firmě sledovány, jsou jakýmsi tekutým prvkem existence právnické osoby, prvkem, který nalezneme nejen studiem zakladatelských právních jednání a chování společnosti samé, ale nacházíme ho také v možných navazujících akcionářských dohodách a v obdobných kolaterálních obligacích.“ HAVEL, B. *Teorie firmy a konflikty zájmů ve společnosti*. HUSÁR, J. – CSACH, K. a kol. *Konflikty zájmů v práve obchodných spoločností*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 28 - 29.

¹⁰ Na základe novely Obchodného zákonníka zákonom č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch však môže byť v zmysle § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka účelom podnikania aj „dosiahnutie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, ak ide o hospodársku činnosť registrovaného sociálneho podniku podľa osobitného predpisu.“

¹¹ Na druhej strane však aj samotný Obchodný zákonník v § 56 ods. 1 uvádza, že spoločnosť s ručením obmedzeným a akciová spoločnosť môžu byť založené aj za iným účelom ako je podnikanie, a teda dosahovanie zisku. Aj podľa B. Havla: „Jakkoliv může být účel soukromé společnosti různý, ne vždy musí státna dosahování, resp. distribuci zisku mezi

napríklad podľa toho, či spoločnosti pôjde hlavne o zvýšení zisku, ktorý môže dosiahnuť v aktuálnom či bezprostredne nadchádzajúcom účtovnom období alebo o zvýšenie zisku, ktorý môže dosiahnuť v dlhodobějších intervaloch (napríklad o 10 rokov).

Pri hľadaní záujmu obchodnej spoločnosti je však podľa nášho názoru možné vychádzať aj z implicitne vyjadrenej vôle jej zakladateľov, ktorú je možné objektívne zistiť z okolností viažucich sa k vzniku tejto spoločnosti. Napríklad nadnárodná obchodná spoločnosť založí dcérsku spoločnosť čisto iba za účelom poskytovania stravovacích služieb pre zamestnancov a ide o jedinú činnosť, ktorú dcérska spoločnosť vykonáva. Nikto preto nebude vyčítať členovi jej štatutárneho orgánu, že táto spoločnosť neexpanduje a neposkytuje rýchle občerstvenie pri diaľničných ťahoch – aj keď by tak pravdepodobne boli ziskovejši.¹² Ďalším príkladom môžu byť obchodné spoločnosti, ktoré vznikajú s cieľom vykonať iba jednu konkrétnu operáciu (napríklad prevod nehnuteľného majetku či špekulatívny nákup iných aktív).

Každopádne však podľa nášho názoru platí, že nech je záujem konkrétnej obchodnej spoločnosti akýkoľvek, je to práve člen štatutárneho orgánu, ktorý by mal tento záujem rozpoznať. Člen štatutárneho orgánu by preto mal urobiť všetko, aby tento záujem zistil, oboznámil sa s ním a konal v súlade s ním.¹³ V prípade, ak mu to nebude umožnené, tak by mal urýchlene zvážiť jeho ďalšie pôsobenie v tejto funkcii.¹⁴

Dôkazné bremeno v sporoch o náhradu škody voči členovi štatutárneho orgánu

Dôkazné bremeno je možné definovať ako procesnú zodpovednosť strany sporu za to, že súdu budú preukázané rozhodujúce skutočnosti, ku ktorým sa dôkazné bremeno vzťahuje.¹⁵ Na základe tzv. teórie analýze noriem platí, že každá zo strán nesie dôkazné bremeno ohľadne skutkových predpokladov podmienujúcich použitie právnej normy, ktorej aplikácia by pre ňu vyznievala priaznivo.¹⁶ V prípade vzniku objektívnej neistoty v dôkaznom stave o okolnosti rozhodujúcej pre aplikáciu danej právnej normy

společnky.“ Havel, B. *Teorie firmy a konflikty zájmů ve společnosti*. HUSÁR, J. – CSACH, K. a kol. *Konflikty zájmů v práve obchodných spoločností*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 28.

¹² ARCHALOUS, M. *V zájmu státu či společnosti? Problémy řízení státem vlastněných společností*. Právní rádce, 2018, č. 11.

¹³ To isté uvádza aj rozhodovacia prax odvolacích súdov, podľa ktorej platí: „Aby konatel mohl být v dobré víře, že koná v zájme společnosti, musí totiž najsokr vynaložit primerané úsilie na to, aby zájmy společnosti spoznal a vycházejúc z tohto poznania potom s odbornou starostlivosťou posúdil, ako má konať.“ Napr. uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 14CoPr/4/2014, zo dňa 24.02.2015 alebo rozsudok Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 4Cob/12/2016, zo dňa 15.02.2018.

¹⁴ Aj podľa rozsudku Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5Obdo/38/2017, zo dňa 25.01.2018: „(...) nie je možné nikoho nútiť, aby v postavení konateľa aj proti svojej vôli zotrval, ak nemá pre výkon tejto funkcie vytvorené podmienky.“

¹⁵ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. Praha: Leges, 2018, s. 233. Z právno-teoretického hľadiska môžeme dôkazné bremeno deliť na subjektívne a objektívne. Pri subjektívnom dôkaznom bremene ide o povinnosť strany vnieť do konania a preukazovať skutočnosť podstatnú pre rozhodnutie. Subjektívne dôkazné bremeno býva označené aj ako povinnosť tvrdiť a preukazovať. Pri objektívnom dôkaznom bremene ide o vyjadrenie v koho neprospech bude pričítaný ťaživý následok nepreukázania skutočnosti podstatnej pre rozhodnutie.

¹⁶ LAVICKÝ, P. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 144

(tzv. stav „*non liquet*“), bude jej negatívne dôsledky v danom spore znášať tá strana, ktorej úspech závisí od aplikácie tejto normy.

Nakoľko je to spravidla žalobca, kto sa bude domáhať aplikácie priaznivej právnej normy, platí pravidlo, že je to práve on, kto je povinný uvádzať a preukazovať fakty, ktoré jeho nárok podľa hmotného práva zakladajú, zatiaľ čo žalovaný tvrdí a preukazuje skutočnosti, ktoré žalobcov nárok vylučujú alebo zoslabujú.

Existujú však špecifické hmotnoprávne normy, ktoré toto pravidlo modifikujú a dôkazné bremeno, ktoré by za bežných okolností zaťažovalo žalobcu, prenášajú na žalovaného. Zmyslom tejto modifikácie v príslušných hmotnoprávných normách je poskytnutie istej výhody tým subjektom, ktoré sú pri naplňovaní svojej dôkaznej povinnosti v zjavnej nevýhode voči žalovanej protistrane.¹⁷ Často pôjde o prípad, ak jedna zo strán nemá objektívne prístup k informáciám, ktoré sú pre dostatočné zistenie skutkového stavu nevyhnutné a ktoré sú druhej zo strán dobre známe. Ide o riešenie tzv. informačnej asymetrie či deficitu.¹⁸

Oblasť obchodných korporácií je jedna z tých, ktorá je náchylná k častej existencii informačnej asymetrie, a to najmä vo vzťahu člen štatutárny orgán – spoločníci obchodnej spoločnosti. Člen štatutárneho orgánu, ako exekutívny orgán obchodnej spoločnosti, totiž riadi jej obchodné vedenie, zabezpečuje jej bežný chod a vybavuje jej každodennú agendu. Na základe toho má člen štatutárneho orgánu ohľadom jednotlivých záležitostí obchodnej spoločnosti často výraznú informačnú prevahu nad jej spoločníkmi.

Už z povahy veci je zrejmé, že táto prirodzená nerovnováha by podstatne a neprimerane sťažovala eventuálny úspech obchodnej spoločnosti v spore o náhradu škody voči členovi jej štatutárnemu orgánu. Pokiaľ by dôkazné bremeno niesla iba obchodná spoločnosť, ktorá však nemôže disponovať dostatočným množstvom potrebných informácií, pre člena štatutárneho orgánu by bolo výhodné mlčaním umelo vyvolať objektívny stav neistoty v danom spore (*non liquet*), ktorý by sa následne pripísal na ťarchu spoločnosti. To by zároveň viedlo k oslabeniu prevenčnej či motivačnej funkcie takejto zodpovednosti.¹⁹ A práve z týchto dôvodov Obchodný zákonník v sporoch o náhradu škody rozdeľuje dôkazné bremeno pomerne medzi členom štatutárneho orgánu a obchodnú spoločnosť.

¹⁷ SVOBODA, K. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H.Beck, 2019, s. 460.

¹⁸ Riešenie informačného deficitu v prípadoch, keď hmotné právo neumožňuje (nepredpokladá) prenos dôkazného bremena na druhú stranu, riešia aj judikatúra Najvyššieho súdu SR. Podľa rozsudku Najvyššieho súdu SR, sp.zn. 3 Cdo 2/2016, zo dňa 11.04.2017: „Vo všeobecnosti teda platí, že dôkazné bremeno ohľadom určitých skutočností zaťažuje toto účastníka konania, ktorý z existencie týchto skutočností vyvodzuje pre seba priaznivé právne dôsledky; ide o toho účastníka, ktorý tiež existenciu takýchto skutočností tvrdí. V niektorých prípadoch však strana zaťažená dôkazným bremenom objektívne nemá a nemôže mať k dispozícii informácie o skutočnostiach, významných pre rozhodnutie v spore, pričom protistrana má tieto informácie k dispozícii. V prípade, že strana zaťažená dôkazným bremenom prednesie aspoň „oporné body“ skutkového stavu a zvýši tak pravdepodobnosť svojich skutkových tvrdení, nastupuje „vysvetľovacia povinnosť“ protistrany. Nesplnenie tejto povinnosti bude mať za následok hodnotenie dôkazu v neprospech strany, ktorá „vysvetľovaciu povinnosť“ nesplnila. (...)Strana sporu v takomto prípade musí aspoň rámcovo navrhnúť spôsob, ktorým by bolo možné „informačný deficit“ odstrániť. Iba ak súd vo svojom posudzovaní dospeje k názoru, že požiadavka účastníka je primeraná a jej realizácia pravdepodobne povedie k zisteniu skutočnosti, ohľadom ktorej je účastník v „informačnom deficite“, môže uložiť povinnosť poskytnúť informácie protistrane.“

¹⁹ ŽITŇANSKÁ, L. *Zodpovednosť člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti a návrh zmeny zodpovednostného systému v súkromnom práve*. Právny obzor, 102, 2019, č. 3, s. 266 - 283.

Táto skutočnosť vyplýva z existencie predpokladu, že člen štatutárneho orgánu pri vzniku škody spoločnosti nekonal s odbornou starostlivosťou a ani v záujme spoločnosti – tejto zodpovednosti sa však zbaví, ak preukáže, že konal s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že to bolo v záujme spoločnosti. Bude to teda člen štatutárneho orgánu (ako žalovaný), ktorý v spore o náhradu škody bude niesť dôkazné bremeno o otázke jeho vlastnej odbornej starostlivosti a dobrej viery o tom, že konal lojálne k obchodnej spoločnosti.

Na druhej strane je však nutné podotknúť, že v ostatných otázkach hypotézy príslušných hmotnoprávných noriem týkajúcich sa zodpovednosti člena štatutárneho orgánu za škodu, bude dôkazné bremeno ťažiť žalobcu (teda spravidla obchodnú spoločnosť). Žalobca teda bude musieť preukázať vznik (a výšku) škody, konanie člena štatutárneho orgánu a kauzálny nexus. Žalobca však v žalobe bude musieť uniesť aspoň bremeno tvrdenia, t.j. aspoň tvrdiť, že člen štatutárneho orgánu nekonal s odbornou starostlivosťou a nelojálne.²⁰

Ak by sa súd v súdnom spore nedržal vyššie uvedených pravidiel pre rozloženie dôkazného bremena a preniesol toto dôkazné bremeno v danom spore na obchodnú spoločnosť, išlo by o porušenie jej práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivý proces.²¹

K dobrej viere člena štatutárneho orgánu

Ako sme uviedli vyššie, podľa Obchodného zákonníka sa člen štatutárneho orgán zbaví zodpovednosti za škodu spôsobenú spoločnosťou tým, že unesie dôkazné bremeno v tom, že v danej záležitosti konal nielen s odbornou starostlivosťou, ale aj v dobrej viere, že koná v záujme spoločnosti.

Pre vylúčenie zodpovednosti za škodu v tomto prípade „stačí“, ak člen štatutárneho orgánu preukáže existenciu svojej dobrej viery, že v danej záležitosti naplňoval záujem obchodnej spoločnosti. To znamená, že člen štatutárneho orgánu mohol konať aj v rozpore so záujmom spoločnosti. Podstatná je však jeho dobrá viera, ktorú je však povinný v spore preukázať.

Dobrá viera je psychickou kategóriou a všeobecne je výrazom psychicky chápanej poctivosti v konaní účastníkov nárokových si priznanie určitého práva, ktorá sa dostáva do konfliktu s právnym titulom²² s tým, že dobrá viera má aj zreteľný mravný obsah.²³ Všeobecne platí, že ak je zákonodarca spája s dobrou vierou nejaké právne následky, tak jej existencia sa skôr predpokladá ako nepredpokladá.²⁴ To však nie je prípad člena štatutárneho orgánu pri vzniku škody spoločnosti, nakoľko ten sa musí takejto dobrej viery domáhať a preukazovať ju.

²⁰ VÍTEK, J. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 264.

²¹ *Mutatis mutandis* vid' nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. IV.ÚS 2000/18 ze dne 2.4.2019.

²² HURDÍK, J. *Dobrá víra*. In *Právník*, 2007, č. 5, s. 568.

²³ JANČO, M. *Význam dobrej viery v súkromnom práve*, In: *Bulletin slovenskej advokácie*, 15, 2009, č. 7 - 8, s. 13

²⁴ Napríklad podľa druhej vety § 130 ods. 1 zákon č. 40/1964 Občiansky zákonník: „*Pri pochybnostiach sa predpokladá, že držba je oprávnená.*“ K tomu Najvyšší súd SR v uznesení sp.zn. 4Cdo/120/2019 zo dňa 27.08.2019 uviedol: „*Nadobúdateľ svoju dobrú vieru nemusí ani preukazovať, lebo aj v pochybnostiach platí, že držba je oprávnená. Na tom, kto nadobudnutie v dobrej viere popiera, bude, aby túto domnienku vyvrátil.*“ Podľa § 7 zákona č. 89/2012 Sb. Občiansky zákonník zase platí: „*Má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.*“

Definičnými znakmi dobrej viery je subjektívne chybné presvedčenie konajúcej osoby o existencii alebo neexistencii práva, právneho stavu alebo skutkového stavu a zároveň objektívna ospravedlniteľnosť takéhoto chybného presvedčenia.

Chybné presvedčenie konajúcej osoby je subjektívnym kritériom, ktoré sa vyskytuje iba v psychickej sfére tejto osoby, a preto ho nie je možné skúmať, poznať alebo dokazovať priamo, ale len prostredníctvom vonkajších objektívnych skutočností nasvedčujúcich existencii alebo neexistencii tohto subjektívneho presvedčenia. Posudzuje sa, či by priemerná osoba v rovnakom postavení vzhľadom na objektívne okolnosti mohla mať toto subjektívne presvedčenie.²⁵

Objektívnym kritériom, ktoré slúži na preukázanie existencie subjektívneho presvedčenia, je ospravedlniteľnosť takéhoto presvedčenia.²⁶ Dobrá viera teda predstavuje akýsi objektivizovaný stav nevedomosti konajúcej osoby.

Pre zbavenie sa zodpovednosti za škodu však nestačí iba nevedomosť člena štatutárneho orgánu, ale vyžaduje sa jeho pozitívne presvedčenie o tom, že koná v záujme obchodnej spoločnosti. Člen štatutárneho orgánu bude musieť preukázať existenciu takých objektívnych okolností, ktoré hodnoverne odôvodňujú záver, že priemerná osoba v rovnakom postavení by mala rovnaké presvedčenie, že takéto konanie je v súlade so záujmom obchodnej spoločnosti. Toto (nesprávne) presvedčenie si však člen štatutárneho orgánu bude musieť navyše obhájiť a dokázať, že išlo ospravedlniteľný omyl. Ide o taký omyl, ku ktorému došlo napriek tomu, že člen štatutárneho orgánu pri hájení záujmu spoločnosti postupoval s obvyklou mierou opatrnosti, ktorú možno so zreteľom na všetky okolnosti konkrétneho prípadu od neho požadovať.

Na to, aby sa člen štatutárneho orgánu zbavil zodpovednosti za škodu, musí podľa nášho názoru identifikovať a preukázať aj existenciu daného záujmu obchodnej spoločnosti, v prospech ktorého mal konať v dobrej viere. Ak totiž nie je zrejmé, aký záujem obchodnej spoločnosti v danej záležitosti dobromyseľne hájil, už z povahy veci je vylúčená aj jeho dobrá viera v tejto otázke.

Záverom k tejto kapitole je však nutné uviesť, že podľa nášho názoru nič nebráni tomu, aby sa člen štatutárneho orgánu zbavil svojej zodpovednosti za škodu aj tak, že priamo preukáže súlad jeho konania so záujmom obchodnej spoločnosti. Preukazovanie dobrej viery člena štatutárneho orgánu by už následne bolo zbytočné, nakoľko už by bolo preukázané, že člen štatutárneho orgán konal lojálne. Uvedené vyplýva z použitia výkladového pravidla *argumentum minori ad maius* – ak totiž členovi štatutárneho orgánu na zbavenie zodpovednosti za škodu postačuje preukázať „iba“ jeho dobrú vieru (samozrejme popri kumulatívnom preukázaní odbornej starostlivosti), tak preukázanie, že samotné konanie člena štatutárneho orgánu (teda nielen jeho dobrá viera) bolo v súlade so záujmom spoločnosti, je potom silnejším dôvodom na zbavenie tejto zodpovednosti.

²⁵ JANČO, M. *Význam dobrej viery v súkromnom práve*, In: Bulletin slovenskej advokácie, 15, 2009, č. 7 - 8, s. 13.

²⁶ TĚGL, P. *Další úvahy o dobré víře v subjektivním smyslu*. In Ad Notam 2007, č. 6, s. 186

K dokazovaniu skutočností týkajúcej sa dobrej viery člena štatutárneho orgánu

Ako sme uviedli vyššie, dôkazné bremeno ohľadom preukázania dobrej viery člena štatutárneho orgánu bude na strane tohto člena štatutárneho orgánu. Je to práve člen štatutárneho orgán, ktorý má najviac informácií ohľadom daného konania, z ktorého mala podľa žalobcu vzniknúť škoda.

V tejto súvislosti je však nutné podotknúť, že člen štatutárneho orgánu môže pre úspech v takomto spore nielen preukazovať existenciu svojej dobrej viery, ale taktiež môže spochybňovať vôbec vznik (a výšku) škody, existenciu svojho konania v danej záležitosti či kauzálny nexus, ktoré musí preukazovať žalobca.

Pre dokazovanie v týchto sporoch je nutné vziať do úvahy, že posúdenie otázky dobrej viery člena štatutárneho orgánu nie je otázkou skutkovou ale právnou,²⁷ i keď má svoj skutkový základ.²⁸ Preto nie je možné napríklad uložiť znalcovi, aby zodpovedal na otázku existencie dobrej viery a takéto otázky nie je možné klásť ani svedkovi.²⁹ Posúdenie dobrej viery je na výlučnej právnej úvahe súdu s tým, že existencia alebo neexistencia dobrej viery musí byť konštatovaná v podobe jeho právneho záveru v odôvodnení súdneho rozhodnutia.³⁰

Vzhľadom na uvedené platí, že v sporoch o náhradu škody voči členovi štatutárneho orgánu sa v súvislosti s preukazovaním jeho dobrej viery dokazuje existencia objektívnych okolností, ktoré hodnoverne odôvodňujú záver, že priemerná osoba v rovnakom postavení by mala rovnaké (nesprávne) presvedčenie, že takéto konanie je v súlade so záujmom obchodnej spoločnosti a taktiež sa dokazujú objektívne okolnosti toho, či takéto svoje presvedčenie nadobudla v ospravedliteľnom omyle.

Aj v tomto prípade platí, že za dôkaz môže v tomto prípade slúžiť všetko to, čo môže prispieť k náležitému objasneniu veci a čo sa získalo zákonným spôsobom z dôkazných prostriedkov.³¹ Platí však, že

²⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR, sp.zn. 22 Cdo 1426/2002, zo dňa 30.03.2003.

²⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. Praha: Leges, 2018, s. 226.

²⁹ POBIJAK, T. *Výsluch svedka v civilnom sporovom konaní II. časť*. In Bulletin slovenskej advokácie, č. 10, 2018, s. 9 – 10.

³⁰ Napríklad podľa rozsudku Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 29 Cdo 359/2007, zo dňa 20.01.2009: „(...)předmětem povinnosti tvrzení a důkazní mohou být pouze okolnosti skutkové povahy. Právní závěry musí učinit soud; dokazování jejich správnosti či nesprávnosti vést nelze.“

³¹ § 187 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „Civilný sporový poriadok“). Pri dokazovaní okolností svedčiacich o existencii či neexistencii dobrej viery je možné počítať aj s tým, že sa v sporovom konaní objaví dôkaz, ktorého zákonnosť získania je otázna. V tomto kontexte možno poukázať na prípad, ktorý sa nedávno stal vo Švajčiarsku a týkal sa špehovania riaditeľa oddelenia správy aktív, ktorý pôsobil v známej švajčiarskej banke Credit Suisse. Operačný riaditeľ banky Pierre-Olivier Bouée nechal špehovať súkromnými detektívmi riaditeľa oddelenia správy aktív Iqbalu Khana, a to pre obavu z existencie možného nelojálneho konania tohto riaditeľa, ktorý odchádzal k jej najväčšiemu konkurentovi. Banka sa totiž obávala, že by odchádzajúci riaditeľ mohol stiahnuť so sebou viacero talentovaných zamestnancov, ukradnúť jej obchodné príležitosti či bonitných klientov. S takýmto správaním svojich riaditeľov totiž už mala v minulosti negatívne skúsenosti. Tu platí, že aj keby dôkazy zistené z takýchto sledovaní nasvedčovali nelojálnosť konania člena štatutárneho orgánu, v prípadnom súdnom konaní by sa súd musel najskôr vysporiadať so zákonnosťou takéhoto dôkazu podľa čl. 16 ods. 2 Civilného sporového poriadku.

skutočnosti, ktoré vyšli najavo *ex post*, teda potom, ako bolo rozhodnutie člena štatutárneho orgánu prijaté, spravidla nebudú predmetom dokazovania.³²

Otázka, aké dôkazné prostriedky člena štatutárneho orgánu zvolí bude samozrejme vždy závisieť od konkrétnej situácie, za ktorej mala vzniknúť daná škoda, od okolností daného prípadu či od zvolenej procesnej taktiky člena štatutárneho orgánu.

V tejto súvislosti je nutné uviesť, že dôkazy, ktoré preukazujú zachovanie odbornej starostlivosti ešte nemusia byť dôkazy, ktoré preukazujú aj zachovanie jeho dobrej viery ohľadom lojálnosti k spoločnosti. Pôjde spravidla o znalecké posudky či odborné vyjadrenia týkajúcich sa odhadov hodnôt nehnuteľných a hnuťelných vecí, účtovníctva a daňovníctva, ekonomiky či riadenia podniku. Tieto dôkazné prostriedky budú z povahy vecí preukazovať skôr to, či v danom prípade išlo o kompetentné rozhodnutie člena štatutárneho orgánu, prípadne ešte vznik škody a jej výšku. Samozrejme, nie je však *a priori* vylúčené, že aj tieto dôkazné prostriedky môžu slúžiť k preukázaniu dobrej viery člena štatutárneho orgánu.

Záver

Ak by sme mali v stručnosti charakterizovať preukazovanie dobrej viery člena štatutárneho orgánu v sporoch o náhradu škody, tak je nutné konštatovať, že člen štatutárneho orgánu nie je v závideniahodnej situácii. V prípade dobrej viery totiž všeobecne platí pravidlo, že táto sa predpokladá – o jej existencii platí domnienka. Avšak pri zodpovednosti člena štatutárneho orgánu za škodu voči obchodnej spoločnosti takáto domnienka neplatí. Práve naopak – člen štatutárneho orgánu musí svoju dobrú vieru preukazovať, nakoľko v takomto spore platí domnienka jeho nelojálneho konania a v tejto otázke ho preto ťaží dôkazné bremeno.

To z procesného pohľadu spočíva v tom, že člen štatutárneho orgánu musí dokazovať existenciu objektívnych okolností, že priemerná osoba v rovnakom postavení by mala rovnaké (nesprávne) presvedčenie, že takéto konanie je v súlade so záujmom obchodnej spoločnosti a taktiež dokazuje aj objektívne okolnosti toho, že takéto svoje presvedčenie nadobudol v ospravedlniteľnom omyle. Navyše, člen štatutárneho orgánu musí dostatočne identifikovať aj záujem obchodnej spoločnosti, ktorý mal v danej záležitosti dobromyseľne hájiť.

Výsledok dokazovania, ktorý nastolí objektívnu neistotu (stav *non liquet*), sa pripíše na jeho ťarchu. Preto sa odporúča, aby lojálne konajúci člen štatutárneho orgánu už vopred starostlivo myslel aj na to, že takýto spor môže prísť. Z toho dôvodu by si mal pri výkone svojej funkcie vždy priebežne

³² Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015, zo dňa 26. 10. 2016: „*Splnění této povinnosti (péče řádného hospodáře – pozn. autora) je ovšem nezbytné posuzovat z pohledu ex ante, tj. prizmatem skutečností, které jednatele byly či při vynaložení příslušné péče (při využití dostupných informačních zdrojů) mohly a měly být známy v okamžiku, v němž dotčená podnikatelská rozhodnutí učinil. (...) rozhodnutí jednatele nelze posuzovat podle skutečností, které se udály či vyšly najevo teprve ex post, tj. poté, kdy bylo přezkoumávané podnikatelské rozhodnutí učiněno.*“

obstarávať dostatok možných a dostupných dokladov a dokumentácií na preukázanie svojej dobrej viery ohľadom konania v záujme obchodnej spoločnosti.